

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

HALKBİLİMSEL METAETİK KURAM VE KAZILIK KOCA OĞLU YİGENEK BOYU'NUN ETİK ÇÖZÜMLEMESİ

*The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of
The Son of Kazılık Koca Yigenek*

Sacide Çobanoğlu*

Geliş Tarihi: 02.12.2021

Kabul Tarihi: 12.12.2021

Öz

İnsanlığın uygarlığa ulaşma, medeniyete kavuşma çabası, onun tarih sahnesine çıktığı ilk andan itibaren başlamış ve günümüze kadar ulaşmıştır. İnsanlığın bu çabası bir anlamda, onun hayat felsefesinin doğrusal uzantısı durumundadır. Bu hayat felsefesinin içeriği, yeni teknolojik bulgular ve kullanıma sunulan yeni teknolojik aletlerin yanı sıra aslında insanın ruhsal yönünü ifade eden sözlü anlatımlarını masallarını, hikâyelerini, fıkralarını, bilmecelelerini ve bu anlatıların gerçekte anlatılma nedeni olan insanın ruh dünyasındaki karşılıklarını, etik değerlerini de kapsamaktadır.

Günümüz teknolojisi içinde insanın etik değerlerinden süratle kopmaya başladığını fark eden toplumlar, bu çok tehlikeli duruma karşı önlem almak amacıyla harekete geçerek halen felsefe alanının bir alt disiplini kabul edilen etik alanında çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Gerçekte etik alanı halkbiliminin araştırma alanlarından biridir. Bugüne kadar yanlış bir algıyla etik alanının felsefenin ya da ilahiyatın araştırma alanlarından biri olduğu yolundaki kanaatin yapılacak disiplinlerarası çalışmalarla değiştirilmesi gerekmektedir. Bir toplumun etik anlayışının ortaya konmasında halkbiliminin tartışmasız önemi vardır. Günümüz Türk toplumunda kaybedilen etik değerlerin hatırlanması, yeni nesillere kazandırılması ve etğin halkbiliminin araştırma alanlarından biri

---

* Dr., Ankara/ Türkiye, sacidecobanoglu01@gmail.com, ORCID: 0000 0002 5204 4270.

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

olarak alana dâhil edilmesini sağlamak amacıyla disiplinlerarası bir çalışma yaparak Dede Korkut Kitabı'ndaki olumlu ve olumsuz etik değerlerin etik indeksini hazırlamış bulunuyoruz. Bu çalışmamızda Kazılık Koca Oğlu Yiğenek Boyu'ndaki olumlu ve olumsuz etik değerleri inceleyeceğiz.

Çalışmanın konusu; *Kazılık Koca Oğlu Yiğenek Boyu*'nda Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan toplumsal etik değerlerin, halkbiliminde yeni bir kuram olarak ortaya koyduğumuz *Halkbilimsel Metaetik Kuram* ve kuramın çalışma yöntemi olarak geliştirdiğimiz *Halkbilimsel Temellendirme Metaetiksel Çözümleme* yöntemiyle tespit edilmesi ve etik değerlerdeki halk fikirlerinin buna bağlı olarak halk felsefesinin ortaya konmasıdır. Çalışmamızda, Türk toplumunun etik algısının ortaya çıkışına kaynaklık eden *halkbilimsel anlamda halk fikirleri, metaetiksel anlamda önermeler* ortaya konularak *Halkbilimsel Metaetik Kuramın* anlatılara uygulanması noktasında örnek bir çalışma yapmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, metaetik, kuram, temellendirme, çözümleme.

Abstract

The effort of humanity to reach civilization, to reach civilization, started and ended from the first moment it appeared in its history. In a sense, this effort of humanity is the summary of the test in his life. The narratives of this life, its new descriptions and detailed narratives about all of its content, their stories, the invocations that will be told while telling their stories, the invocations that will not be told, their narratives about ethics are told.

Societies, realizing that people are rapidly breaking away from their ethical values in today's technology, have started to work in the field of ethics, which is still considered a sub-discipline of philosophy, by taking action to take precautions against this very dangerous situation. In fact, the field of ethics is one of the research fields of folklore. The misconception that ethics is one of the research areas of philosophy or theology needs to be changed with interdisciplinary studies. Folklore has an indisputable importance in revealing the ethical understanding of a society. We have prepared the ethical index of positive and negative ethical values in the Book of Dede Korkut by conducting an interdisciplinary study in order to remember the ethical values lost in

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

today's Turkish society, to bring them to new generations and to include the ethical field as one of the research areas of folklore. In this study, we will examine the positive and negative ethical values in Kazılık Kocaoğlu Yigenek Boyu.

The subject of the study; In Kazılık Kocaoğlu Yigenek Tribe, social ethical values, which are an integral part of Turkish culture, are determined by the Folklore Metaetic Theory, which we have put forward as a new theory in folklore, and the method of Folklore Justification and Metaethic Analysis, which we have developed as the working method of the theory, and the folk ideas in ethical values are accordingly analyzed in folk philosophy. is to be revealed. In our study, it is aimed to make an exemplary study at the point of applying the Folklore Metaetic Theory to the narratives by putting forward the folk ideas in the folklore sense and the propositions in the metaethical sense, which are the source of the emergence of the ethical perception of the Turkish society.

Keywords: *Folklore, metaethics, theory, grounding, analysis.*

Giriş

Tarihî süreç içinde avcı-toplayıcı, avcı-çoban ve çoban-tarım dönemlerinde, birlikte yaşama kültürünü edinen insan, uygarlık yolundaki serüvenine yılmadan devam ederken etik değerlerin büyük önem taşıdığı bir medeniyet meydana getirmiştir. Söz konusu toplumsal yaşantıda gelenek, görenek, âdet, töre ve örfler gibi yapıların meydana gelişi, bu sosyal normların belli başlı kurallar çerçevesinde işleyişi etik eylemlerin ve etik değerlerin oluşumunda bağlam görevi üstlenmiştir. Bir toplumu diğerinden ayıran en önemli unsurdan biri, o toplumun etik anlayışıdır. Her toplum yaşadığı coğrafyaya, sürdürdüğü yaşam biçimine göre bir dünya algısı içindedir ve bu algıya paralel olarak bir hayat felsefesi edinmiştir.

Toplumların hayat felsefelerinde, etik değerlerin tartışmasız önemi vardır. Her toplum kendi hayat felsefesi doğrultusunda sözlü ürünler vermiş daha sonra bu ürünler yazıya geçirilmiş ve hem sözlü hem de yazılı olarak yeni nesillere aktarılmıştır. Günümüzde bu aktarım teknoloji vasıtasıyla görsel bir aktarıma

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

da dönüşmüş durumdadır fakat günümüzde artık bu etik değerlerin yeni nesillere aktarımı geçmişte olduğu kadar kolay gerçekleşmemektedir. Bu problemin nedenini değişen zaman, değişen dünya, süratle ilerleyen teknoloji gibi birbirinden farklı pek çok nedene bağlamamız mümkündür fakat nedenlerden öte bu problemin çözümü için ne yapabileceğimize ve bu problemi nasıl çözebileceğimize yoğunlaşmak daha doğru bir yönelim olacaktır. Bu doğrultuda kanaatimiz; etik değerlerin temellendirildikleri noktaların, mitolojik arka planlarının araştırılması ve etik değerlerdeki halk fikirlerinin ortaya konması etik değerlerin yeni nesillere aktarımı yolunda katkı sağlayacağı yönündedir. Yeni dünya düzeni içinde geçmişten getirdiğimiz değerlerimizin devamlılığını sağlamak yanı sıra çağımıza uygun olarak üretilmekte/yaratılmakta olan etik değerlerin analizini yapmak noktasında, disiplinlerarası çalışmalara ihtiyaç vardır.

Halkbilimsel Metaetik Kuramı

Halkbilimsel Metaetik Kuram; ahlâksal yaşamı gelenekler, görenekler, âdetler, töre ve örfleri esas alarak temellendirme esasına dayalı, halkbilimi ve metaetik alanlarında yapılan disiplinlerarası bir çalışmayla ortaya konmuş bir kuramdır. (Çobanoğlu, 2021a: 19-25). Halkbilimi:

“Halkbilimi veya Folkloristik en geniş anlamda tanımlanışıyla insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlamak ve onun hakkında daha derin bir bilgiye kavuşmak amacıyla on dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan bağımsız bir bilim dalı” (Çobanoğlu, 2015: 63)

olarak tanımlanmaktadır. Ahlâk, bir topluma ait belli başlı kabulleri içeren toplumsal yaşamda bir arada bulunmaktan doğan problemlerin çözümü için işe koşulan kurallar zinciridir. Biz ahlâkı *hayatın kullanma kılavuzu* olarak tanımlıyoruz. (Çobanoğlu, 2021a: 15). Genel ilkeler teorisi olarak tanımlanan ve etiğin ana disiplinlerinden biri durumundaki *ahlâk* kavramının felsefesinin yapılmasını diğer bir söyleyişle *ahlâklılığın felsefesinin yapılmasını etik* kavramı karşılamakta (Cevizci, 2002: 18); etiğin felsefesinin yapılması da *metaetik*

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

kavramı karşılamaktadır. Normatif etiğe tepki olarak 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan metaetik; etik yargıları temellendirmeyi amaçlayan etik üzerine eleştirel düşünme sistemidir. Bu anlamda metaetiği bir şemsiyeye benzetmek ve şemsiyenin altında yer alanları; ilk sırada etik, ikinci sırada ahlâk olarak değerlendirmek mümkündür.

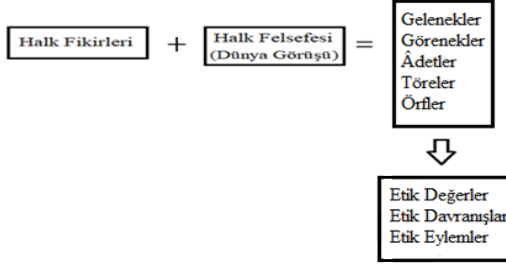
Günümüzde bilim çevrelerinde ahlâk, etik ve metaetik konularının sadece felsefenin araştırma alanına girdiği yönünde yaygın bir kanaat mevcuttur. Fakat bu yaygın kanaat eksik ve yanlış bir kanaattir. *Ahlâk* ve *etik* sözcükleri *töre*, *gelenek*, *görenek*, *alışkanlık*, *karakter*, *huy*, *mizaç* anlamına gelen köklerden türemişlerdir. Bu sözcükler kendi sözcük yapılarında *gelenek*in varlığını muhafaza etmektedirler. Bu sözcüklerin ifade ettikleri anlam, gelenekleri inceleyerek insanı daha iyi anlamaya çalışan halkbilimi ile ne denli iç içe olduklarını bariz bir şekilde göstermektedir. Halkbiliminin inceleme alanlarından biri; toplumların gelenekleri, görenekleri, âdetleri, töre ve örfleridir. Bu sebeple etik ve metaetik alanında halkbiliminden bağımsız olarak yapılan çalışmalar bir yönüyle eksik bir çalışma durumundadır. (Çobanoğlu, 2021c: 403). Metaetik özünde “*Bir ahlâk yargısı nedir?*” ve “*Bir ahlâk yargısı mantıksal olarak temellendirilebilir mi?*” sorularına cevap arar (Tepe, 2011: 93-98). Adnan Onart temellendirmeyi genel olarak bir haklı gösterme, bir belgeleme işlemi olarak tanımlamaktadır (Onart, 1976: 90-91). Metaetik, bir etik sorununu incelerken yöntem olarak temellendirmeyi kullanmaktadır. Halkbiliminin incelediği toplumsal olgular, etiğin ortaya çıkışında bağlam görevini üstlenmekte ve çağımızın yeni kuramlarından biri olan metaetiğin sorgulayıcı yaklaşımına zemin hazırlamaktadır. Halkbilimi, incelediği toplumsal olguları; *halk fikirleri* ve bunlara bağlı olarak oluşan *halk felsefesi* diğer bir söyleyişle *dünya görüşü* ile temellendirir, gerekçelendirir.¹ Metaetiğin cevap aradığı bu iki sorunun cevapları halkbiliminde, halk fikirleri ve halk felsefesinin (dünya görüşü) oluşumlarında

¹ Bu konuya dair ayrıntılı bilgi için bkz. (Çobanoğlu, 2000: 12-14; Çobanoğlu, 2018: 29-33).

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

bağlam görevi üstlendiği gelenekler, görenekler, âdetler, töreler, örflerde yatmaktadır. Temellendirme yöntemlerinin birlikteliği iki disiplinin örtüştüğü bir diğer noktadır. Bu iç içe geçen uzun soluklu oluşumu bir şema halinde göstereyim (Çobanoğlu, 2020: 155).

Şema 1

Halkbilimsel Metaetik Kuram disiplinlerarası bir yaklaşımla ortaya konmuş bir kuramdır. Toplumların gelenek, görenek, âdet, töre ve örflerini inceleyerek o toplumu tanımayı hedefleyen halkbilimi disiplininin bakış açısıyla etik olguları/olayları felsefi olarak inceleyerek etik üzerine bir üst düşünme biçimi ortaya koymayı amaçlayan metaetik disiplininin bakış açısını birleştirmektedir. Ahlaksal yaşamı, gelenekler, görenekler, âdetler, töre ve örfleri esas alarak temellendirmekte, olgu ve olaylara dair davranışların nedenini açıklamakta, olgu kümeleri arasında ilişki kurmakta, sistematik gözlemlerle kanıtlar ortaya koymakta, sorular üretebilmekte, öngörü geliştirebilmekte ve tüm bunlardan hareketle kapsamlı bir önerme olarak *ahlaksal yaşam; gelenekler, görenekler, âdetler, töre ve örfleri esas alarak temellendirilebilir* önermesini ortaya koymaktadır (Çobanoğlu, 2021a: 295-298).

Yöntem

Halkbilimsel Metaetik Kuram'ın inceleme yönteminin özünü *Halkbilimsel Temellendirme* oluşturmaktadır. Bugüne kadar etik

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

alanında dört tane temellendirme şekli kullanıldığı görülmektedir. Bunlar; Kozmolojik Temellendirme, Dinsel/Teolojik Temellendirme, Antropolojik Temellendirme (Özlem, 2015: 28-33) ve Sosyolojik Temellendirme (Cevizci, 2002: 9)'dir. Biz bu yöntemlere bir temellendirme şekli daha ekliyoruz, bu temellendirmenin adı *Halkbilimsel Temellendirme*'dir. *Halkbilimsel Temellendirmeyi* şöyle tanımlamaktayız: Etik değerlerin oluşumlarında bağlam görevi üstlenen sözlü kültür ürünlerinin, maddî kültür unsurlarının, gelenekler veya ritüeller gibi halkbilimsel olgu ve olayların, halkbilimsel anlamda *halk fikirleri* metaetikselsel anlamda *önergelerle* gerekçelendirilmesine *Halkbilimsel Temellendirme* diyoruz (Çobanoğlu, 2021a: 299-302).

Halkbilimsel Temellendirme Metaetikselsel Çözümleme Yöntemi halkbilimi ve metaetik kuramlarının senteziyle geliştirilmiş bir yöntemdir.

Yöntem birinci bölümde; Halkbilimsel anlamda *Etik Eylemlerin* aynı zamanda metaetikselsel anlamda birer toplumsal *Moral Olgu (etik olgu)* oldukları kabulüyle kavramları, her iki disiplindeki tanımlarıyla bir araya getirerek ilk sırada beşerî ve dinî kurumlara göre, ikinci sırada ait oldukları geleneklere göre halkbilimsel anlamda etik eylemleri, metaetikselsel anlamda moral olguları tasnif eder. Böylece olgu/değer ilişkisinde, ahlâk dilini kullanarak olgulardan yola çıkıp, etik değerlere ulaşmanın mümkün olduğunu ispatlar.

İkinci bölümde; yine iki disiplinin tanımları bir araya getirir. Etik eylemlerin halkbilimsel anlamda halk fikirlerini belirleyip metaetikselsel anlamda moral olguların bağlamsal önergelerini kurarak etik eylemleri temellendirir.

Üçüncü bölümde; tespit ederek tasnifini yaptığı halkbilimsel anlamda etik eylemlerin, metaetikselsel anlamda moral olguların temsil ettikleri halkbilimsel anlamda etik değerler, metaetikselsel anlamda moral vokabüleri (etik söz varlığı) sıralayarak bunların anlamlarını açıklar. Etik değerler üzerine bir üst bilinç durumu olarak tanımlanan metaetik kavramı kapsamında, metaetiğin

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

anlam aradığı sözcüklerin, halkbiliminde *değerleri* kapsadığını ortaya koyar.

Dördüncü bölümde; etik değerlerin tasniflerini yapar. Etik değerlerin ait oldukları toplumun halk felsefesini yansıttıklarını ispatlar ve her bölümün altında yer alan metaetiğin doğrulukla/yöntemle/anlamla ilgili sorularına halkbilimsel bakış açısıyla cevap verir² (Çobanoğlu, 2021a: 299-302).

Halkbilimsel Temellendirme Metaetiksel Çözümleme Yöntemi

1. Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî, Dinî (Olumlu, Olumsuz) Etik Eylemler*; Metaetiksel Anlamda *Beşerî, Dinî (Olumlu, Olumsuz) Moral Olgular* Tablosu

a) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî Olumlu Etik Eylemler*; Metaetiksel Anlamda *Beşerî Olumlu Moral Olgular* Tablosu

b) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî Olumsuz Etik Eylemler*; Metaetiksel Anlamda *Beşerî Olumsuz Moral Olgular* Tablosu

c) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumlu Etik Eylemler*; Metaetiksel Anlamda *Dinî Olumlu Moral Olgular* Tablosu

² İnceleme yöntemimizde kullandığımız iki rakamlı numaralandırmada; birinci rakam, hikâyelerin Dede Korkut Kitabı'ndaki sırasını; ikinci rakam, hikâyedeki etik eylem/moral olgu sırasını ifade etmektedir. Konuyla ilgili daha önceki çalışmamızda, Dede Korkut Hikâyeleri'nde ve mukaddimede toplam olarak 173 olumlu ve olumsuz etik değer tespit edilmiştir. Olumlu ve olumsuz etik değerlerin toplam bağlam sayısı 929'dur. 126 olumlu etik değer 777 bağlam sayısı; 47 olumsuz etik değer 152 bağlam sayısı Dede Korkut Kitabı'nda yerlerini almaktadırlar. İnceleme yöntemimizin 4. maddesindeki etik değerlerin numaralandırması bu çalışmaya göre yapılmıştır. Etik Hacimli bir çalışma olması sebebiyle bu çalışmamızda inceleme yöntemimizin 4. maddesine yer vermiş bulunmaktayız. Çalışmanın tamamı için bkz. (Çobanoğlu, 2021a: 814; Çobanoğlu, 2021b: 814-1771).

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

d) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumsuz Etik Eylemler*; Metaetikselsel Anlamda *Dinî Olumsuz Moral Olgular* Tablosu

e) Anlatıda Cevap Aranan Metaetiğin *Doğrulukla İlgili Sorunları*;

e.1) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Eylemler*; Metaetikselsel Anlamda *Moral Olgular* Nelerdir?

e.2) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Eylemler*; Metaetikselsel Anlamda *Moral Olguların* Tasnifi Mümkün müdür?

2. Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Eylemlerin*; Metaetikselsel Anlamda *Moral Olguların* Bağlamsal Önergeleri

a) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî Olumlu Etik Eylemlerin* Bağlamsal Halk Fikirleri; Metaetikselsel Anlamda *Beşerî Olumlu Moral Olguların* Bağlamsal Önergeleri

b) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî Olumsuz Etik Eylemlerin* Bağlamsal Halk Fikirleri ve Metaetikselsel Anlamda *Beşerî Olumsuz Moral Olguların* Bağlamsal Önergeleri

c) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumlu Etik Eylemlerin* Bağlamsal Halk Fikirleri ve Metaetikselsel Anlamda *Dinî Olumlu Moral Olguların* Bağlamsal Önergeleri

d) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumsuz Etik Eylemlerin* Bağlamsal Halk Fikirleri; Metaetikselsel Anlamda *Dinî Olumsuz Moral Olguların* Bağlamsal Önergeleri

e) Anlatıda Cevap Aranan Metaetiğin *Yöntemle İlgili Sorunları*;

e.1) Anlatıdaki Etik Yarguların Kaynağı Olan Etik Olgular Var mıdır?

e.2) Anlatıdaki Etik Yarguların Kaynağı Olan Etik Olgular Varsa Bunlar Anlatıda Nasıl Yer Alırlar?

3. Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Değerler*; Metaetikselsel Anlamda *Moral Vokabüler* ve Taşıdıkları Anlamlar Tablosu

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

a) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda Olumlu *Etik Değerler*; Metaetiksel Anlamda Olumlu *Moral Vokabüler* ve Taşındıkları Anlamlar Tablosu

b) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda Olumsuz *Etik Değerler*; Metaetiksel Anlamda Olumsuz *Moral Vokabüler* ve Taşındıkları Anlamlar Tablosu

c) Anlatıda Cevap Aranana Metaetiğin Anlamla İlgili Sorunları;

c.1) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Değerler*; Metaetiksel Anlamda *Moral Vokabüler* Nelerdir?

c.2) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Değerlerin*; Metaetiksel Anlamda *Moral Vokabülerin* Anlamları Nelerdir?

4. Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamla *Etik Değerlerin*; Metaetiksel Anlamda *Moral Vokabülerin* Tasnifi

a) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî Olumlu Etik Değerlerin*; Metaetiksel Anlamda *Beşerî Olumlu Moral Vokabülerin* Tasnifi

b) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Beşerî Olumsuz Etik Değerler*; Metaetiksel Anlamda *Beşerî Olumsuz Moral Vokabülerin* Tasnifi

c) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumlu Etik Değerlerin*; Metaetiksel Anlamda *Dinî Olumlu Moral Vokabülerin* Tasnifi

d) Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumsuz Etik Değerlerin*; Metaetiksel Anlamda *Dinî Olumsuz Moral Vokabülerin* Tasnifi

e) Anlatıda Cevap Aranana Metaetiğin Yöntemle İlgili Soruları;

e.1) Anlatıdaki Etik Yargıların Temellendirilmesi Mümkün müdür?

e.2) Anlatıdaki Etik Yargıların Temellendirilmesi Mümkün ise Bir Etik Yargının Temellendirilmesindeki Mantıksal Adımlar Nelerdir?

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

Halkbilimsel Temellendirme Metaetikselsel Çözümleme Yöntemi ile Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun İncelenmesi

a) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'ndaki halkbilimsel anlamda *beşerî olumlu etik eylemlerin bağlamsal halk fikirleri*; metaetikselsel anlamda *beşerî olumlu moral olguların bağlamsal önermeleri*

7.1. Bayındır Han'ın Toy Düzenlemesi

“Kam Gan oğlu Han Bayındır yirinden turmuş idi. Kara yirün üzerine ağ ban ivin dikmiş idi. Ala sayvan gök yüzine aşanmış idi. Bin yirde ipek halıçası döşenmiş idi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Hanlar, beyler; toplumsal birlikteliğin ve dayanışmanın sağlanması var olan birliktelik ve dayanışma duygularının pekişmesini sağlayan toylar düzenlerler.

7.2. Bayındır Han'ın Toyunun Mekân Bağlamında Estetik Söyleme Önem Vererek Betimlenmesi

“Kam Gan oğlu Han Bayındır yirinden turmuş idi. Kara yirün üzerine ağ ban ivin dikmiş idi. Ala sayvan gök yüzine aşanmış idi. Bin yirde ipek halıçası döşenmiş idi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

1. Bayındır Han hükümdardır.
2. Bayındır Han'ın kara yer üzerine ağ ban evini diktirmesi, onun hükümrancılığının göstergesidir.

7.3. Bayındır Han'ın İç Oğuz ve Taş Oğuz Beylerini Konuklayarak Onlara Misafirperverlik Göstermesi

“İç Oğuz ve Taş Oğuz bigleri sohbele dirilmiş idi. Yime içme idi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Toy ve şölen gibi etkinlikler, bir araya gelen toplum fertlerinin yakınlaşmaları ve aralarındaki olası husumetlerin giderilmesi bakımından *buz kıracağı* görevini üstlenen etkinliklerdir.

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

7.4. Bayındır Han'ın Toy Düzenleyerek İç Oğuz ve Taş Oğuz
Beylerini Konuklayarak Onlara Cömertlik Göstermesi

“İç Oğuz ve Taş Oğuz bigleri sohbetle dirilmiş idi. Yime içme
idi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda
Önergeler:

Toplumsal yaşantı içinde büyük, küçük; üst düzey yöneticiler
ve halk arasındaki ilişkilerde verici olmak cömertlik göstermek
takdir edilen bir davranış kalıbıdır.

7.5. Oğuz Beylerinin Dayanışma İçinde ve Birlik Beraberlik
Duygusuyla Yeme İçme Yapmaları

“İç Oğuz ve Taş Oğuz bigleri sohbetle dirilmiş idi. Yime içme
idi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda
Önergeler:

Birlikte yiyip içme dayanışma duygusunu pekiştirir, bu sebeple
Oğuzlar tarafından sıkça tekrar edilen bir eylemdir.

7.6. Bayındır Han'ın Veziri Kazılık Koca'nın Bayındır Han'a
Saygısını Göstererek Dizinin Üzerine Çöküp Ondan Akın
Dilemesi

“Kazılık Koca dirler idi bir kişi var idi. Bayındır Hanun veziri
idi. Şarabun itisi başına çıktı. Kaba dizin üzerine çökti,
Bayındır Handan akın diledi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda
Önergeler:

Oğuzlar Bayındır Han ile konuşmak için dizleri üzerine çöküp
saygı gösterir ve maruzatlarını dile getirirler.

7.7. Bayındır Han'ın Veziri Kazılık Koca'nın Bayındır Han'dan
Akın Dilemesi

“Kazılık Koca dirler idi bir kişi var idi. Bayındır Hanun veziri
idi. Şarabun itisi başına çıktı. Kaba dizin üzerine çökti,
Bayındır Handan akın diledi. Bayındır Han destur virdi”
(Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda
Önergeler:

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

1. Bayındır Han'dan izin almadan akına çıkılmaz.
2. Oğuzlarda hiyerarşik bir düzen hâkimdir.
3. Av, erkek kahramanın statüsünü et ve kan üzerinden pekiştirme eylemidir.
4. Erkeklik, özellikle kanlı hayvanlar üzerinden inşa edilir.
5. Av iznini Bayındır Han verir.
6. Kazılık kocanın yanına *işe yarar kocalar* olarak ava çıkması, erkeklik statüsünü sembolik olarak beylerle ve iktidarla paylaştığının göstergesidir.

7.8. Oğuz Beylerinin Dayanışma İçinde Bir Araya Gelip Düzmürt Kalesi'ne Gitmeleri

“Kazılık Koca iş görmüş işe yarar adam idi. Yarar kocaların yanına cem eyledi, yadığı yarağıyle yola girdi. Çok taşlar dere depe kiçdi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Oğuz yiğitleri birbirlerine bağıdırlar, ne savaşta ne de barışta birbirlerinden ayrılmazlar.

7.9. Bayındır Han'ın Veziri Kazılık Koca'nın Cesaret Göstererek Arşun Oğlu Direk Tekür ile Savaşması

“Kazılık Koca kalaya yetdüginleyin cenge başladı. Pes ol tekür kaladan taşra çıkıdı, meydana girdi er diledi” (Ergin, 1986: 88).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

1. Alpliğin göstergelerinden biri cesaretli olmaktır.
2. Cesaret gösteremeyen yiğide alplik verilmez.

7.10. Babası Kazılık Koca'nın Tutsak Olduğunu Öğrenen Yigenek'in Bayındır Han'dan Asker İstemek İçin Ona Olan İtaatinin Göstergesi Olarak Yüzünü Yere Koyması

“Kalkdı Bayındır Hanun nazarına vardı, yüz yire kodı” (Ergin, 1986: 89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

1. Oğuzların kurdukları hiyerarşik askeri düzen içinde öncelik Bayındır Han'ındır.

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık Koca Yigenek

2. Bayındır Han'a kayıtsız şartsız saygı duyulur.
3. Bayındır Han'a duyulan saygı, yere yüz ve diz koyarak bedenle etik eylem olarak ifade edilir.

7.11. Babası Kazılık Koca'nın Tutsak Olduğunu Öğrenen Yigenek'in Bayındır Han'dan Asker İsteyip Akın Dilemesi

“Devletlü han meded mana leşker vir, meni babam tutsak olduğu kalaya gönder didi” (Ergin, 1986: 89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

1. Akına çıkmak tek başına, bireysel olarak alınacak bir karar değildir.
2. Akına çıkma eyleminin onayını Bayındır Han verir.

7.12. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Bayındır Han'ı Överek Ondan Asker İstemesi

“Amıt suyunun aslanı
Karaçuğun kaplanı
Devletlü han meded mana leşker vir, meni babam tutsak olduğu kalaya gönder didi” (Ergin, 1986: 89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

1. Oğuzlar hanlarıyla gurur duyarlar.
2. Oğuzlar hanlarına olan saygı ve sevgilerini onları överek dile getirirler.

7.13. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Kişilerin Takdimi Bağlamında Estetik Söyleme Önem Vererek Bayındır Han'dan Asker İstemesi

“Devletlü han meded mana leşker vir, meni babam tutsak olduğu kalaya gönder didi” (Ergin, 1986: 89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

1. Oğuz devletinin hükümdarı Bayındır Han'ın atlastan yapılmış gök sayvanlı büyük ak çadırı vardır.
2. Oğuz devletinin hükümdarı Bayındır Han'ın tavla tavla şahbaz atları vardır.
3. Oğuz devletinin hükümdarı Bayındır Han'ın yıkandığında yağ dökülen bol nimetli sofrası vardır.

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yiğenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

4. Oğuz devletinin hükümdarı Bayındır Han; kalmış yiğitlerin arkası, yoksul güçsüzün umudu, Türkistan'ın direği, tülü kuşun yavrusu, Amıt Suyu'nun aslanı, Karacuk'un kaplı devletli bir handır.

7.14. Kazılık Koca'nın Tutsak Olduğunu Öğrenen Oğlu Yiğenek'in Duyarlı ve Sorumlu Davranarak Babasını Kurtarmaya Gitmek İstemesi

“Burak aydur: Burada laf urup nidersin, çünkü er dilersin varup babanı kurtarsana ne, on altı yıldır tutsakdur didi” (Ergin, 1986: 89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

Hassas ve duyarlı davranmak Oğuz toplumunu bir arada tutan önemli unsurlardandır.

7.15. Kazılık Koca Oğlu Yiğenek'in Babasına Karşı Duyduğu Sevgiyle Onu Kurtarmak İçin Harekete Geçmek İstemesi

“Yiğenek bu haberi işidecek yüregi oynadı, kara bağırsarsıldı. Kalkdı Bayındır Hanun nazarına vardı, yüz yire kodı, aydur” (Ergin, 1986: 89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

1. Ataya duyulan sevgi yürek oynatır.
2. Ataya duyulan sevgi bağırsarsar.

7.16. Bayındır Han'ın Yiğitlerini Birer Birer Överek Onları Görevlendirmesi

“Sayılmağ ile Oğuz erenleri dükense olmaz, Bayındır han yigirmi dört bahadır sancak bigini Yigenege yoldaşığa bile koşdı” (Ergin, 1986: 89-90).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

1. Bayındır Han, hüner gösterip ad almış yiğitlerini över, onlara olan güvenini ve sevgisini dile getirir.
2. Hanların yiğitleri ve halkı ile saygı ve sevgiye dayanan güçlü bir birliktelikleri vardır.
3. Hanlar, hiyerarşik olarak emri altındaki yoldaşlarına güvenlerini, sevgilerini dile getirmekten çekinmezler.

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yiğenek

4. Hanlar, yoldaşlarıyla gurur duyarlar.

7.17. Kazılık Koca Oğlu Yiğenek'in Gördüğü Düşte Dayısı Emen'e Düzmürt Kalesi'ni Alamama Nedenini Akıl Sahibi Olma ve Yiğit Er Olma Konusunda Örnekler Vererek Açıklaması ve Ona Nasihat Etmesi

“Dayim geldiğinde tursa devlet yahşi, Bildügin unıtmasa akıl yahşi, Karımdan dönmeşe kaçmasa erlik yahşi didi” (Ergin, 1986: 90).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önermeler:

1. Bildiğini unutmayan akıl, iyi bir akıldır.
2. Savaş meydanında güzel savaşan yiğitlerine örnek olan kumandan iyi kumandandır.
3. Savaştan kaçmayan/dönmeyen kişi; er kişidir, yiğit kişidir.

7.18. Kazılık Koca Oğlu Yiğenek'in Yiğitlik ve Kahramanlık Göstererek Düşmanla Savaşması

“Hamen dem at saldı. Yil kibi yetdi, yilim kibi yapışdı. Kâfirün çignine bir kılıç urdı, geyimini kiçimini toğradı” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önermeler:

1. Savaştan kaçılmaz.
2. Savaşta yiğitlik ve kahramanlık göstermek erin şanıdır.

7.19. Kazılık Koca'nın Aile Birliğinin Önem Vererek Hamile Olarak Bıraktığı Eşinin Dünyaya Getirdiği Çocuğundan Haber Sorması

“Ala gözlü görklü halalum yüklü kodum, İrkek midür kız mıdur anı bilsem” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önermeler:

Oğuzlar eşlerine, çocuklarına önem verir, böylece kurdukları aile birliğinin devamlılığını sağlarlar.

7.20. Kazılık Koca'nın Doğa ve Hayvan Sevgisiyle Bozkır Yaşantılarından Örnekler Vererek Doğan Çocuğunu Sorması

“Kaytabanun mayasını yüklü kodum, Ner midür maya mıdur anı bilsem” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yiğenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

1. Oğuzların yaşam biçimi hayvanlarla iç içe bir yaşamdır.
2. Oğuzlar kendilerini doğanın bir parçası olarak kabul ederler.
3. Bozkır yaşantısında hayvanlar etinden, sütünden, derisinden faydalanılan önemi büyük olan canlılardır.
4. Hamile hayvana çok iyi bakılmalıdır, yeni bir canlı dünyaya getireceği sürünün sayısının artmasını sağlayacağı için hamile hayvan çok önemlidir.
5. Doğa ve hayvan yaşantıları kaynaklı benzetmeler yaparak arada ilişkiler kurarak maksadı anlatmak, örneklem yapmak Oğuzların sözlü anlatım üsluplarının bir parçasıdır.

7.21. Kazılık Koca'nın Kurtulmasına Sevinen Yiğenek ve Oğuz Beyleri Sevgi ve Saygı İçinde Kavuşur Görüşürler

“Yiğenek babasıyla görüşti. Andan kalan bigler görüşti”
(Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

1. Oğuzlar birbirlerine saygı ve sevgi ile bağlıdırlar.
2. Oğuzlar başarılarını birlikte kutlarlar.

7.22. Kazılık Koca Oğlu Yiğenek'in Arşın Oğlu Direk Tekür ile Yaptığı Savaşı Kazanmasıyla Babası Kazılık Koca'yı Tutsaklıktan Kurtarıp Özgürlüğüne Kavuşturması

“Tutsak olan Kazılık Kocayı Salı virmişler çıkup geldi”
(Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

1. Özgürlükten ödün verilmez.
2. Oğuzlar tutsak olarak yaşamazlar.
3. Esir düşmüş ata, mutlaka esaretten kurtarılır.

7.23. Kazılık Koca ve Onu Tutsaklıktan Kurtaran Oğlu Yiğenek'in Kavuşmaları ve Baba Oğulun Birbirine Sevgilerini Göstermeleri

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık Koca Yigenek

“Babasıyle Yigenek gizlü yaka tutuban yiyleşdiler, iki hasret bir birine bulışdulur, issüz yirün kurdı kibi ulışdılar” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

Baba ve oğul aile birliği içinde birbirlerine karşı büyük bir sevgi beslerler.

7.24. Oğuz Beylerinin Hisarı Yağmalaması

“Pes bir uğurdan bigler hisara yoriyış itiler, yağmaladılar” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

Savaşın bitiminde galibiyetin kutlanması için Oğuz beylerinin yağma yapması geleneklerinden biridir.

7.25. Oğuzların Bayındır Han İçin Dokuzlama ve Peçnik Çıkartmaları

“Kuşun ala kanını, kumaşun arusını, kızun gökçeğini, tokuzlama çırgap çuha hanlar hanı Bayındıra peçnik çıkardılar” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

Oğuz erinin savaş alanındaki erkeklik gösterisi Bayındır Han'ın iktidarı ile bağlantılıdır.

b) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'ndaki halkbilimsel anlamda *beşerî olumsuz etik eylemlerin bağlamsal halk fikirleri ve metaetiksel anlamda *beşerî olumsuz moral olguların bağlamsal önergeleri**

7.26. Kazılık Koca'nın Sarhoş Olduğu Bir Anda Akın Dilemesi

“Kazılık Koca dirler idi bir kişi var idi. Bayındır Hanun veziri idi. Şarabun itisi başına çıkdı. Kaba dizin üzerine çökdı, Bayındır Handan akın diledi” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

1. Akın kararı sarhoş kafayla değil, ayık kafayla alınacak bir karardır.
2. Akın kararı alınmadan önce üzerinde ayrıntılı düşünmek gerekir.
3. Akın kararı alınmazdan önce plan yapmak gerekir.

7.27. Kazılık Koca'nın Arşun Oğlu Direk Tekür'ün Eline Tutsak Düşmesi ile Onurunun Kırılması

“Yigitleri turmayup kaçdılar. Kazılık Koca tamam on altı yıl hisarda tutsak oldı” (Ergin, 1986: 88-89).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

1. Oğuzlar özgür bir yaşam sürerler.
2. Oğuzlar kimsenin boyundurluğu altında kalmaya razı olmazlar.
3. Oğuzlar tutsaklıktan kurtulmak ve birbirlerini kurtarmak için savaşırılar.

7.28. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Babasının Tutsak Olduğunu Bilmemesi Nedeniyle Onurunun Kırılması

“Bunda laf urup nidersin, çünkü er dilersin varup babanı kurtarsana ne, on altı yıldır tutsakdur didi” (Ergin, 1986: 54).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Evlat için babasının tutsak olmasının onur kırıcı olduğu kadar babasının tutsak olduğunu bilmemesi de aynı derecede onur kırıcıdır.

7.29. Yigenek'in Gördüğü Rüyada Dayısı Emen'in Kibirleşmesi ve Kendinden Üstün Bir Er Olamayacağını Söylemesi Üzerine Ona Erliğe Yakışmayacak Hareketlerde Bulduğunu Söylemesi

“Biş akçalı ulufeçiler yoldaş itdün, Anun için ol kal'ayı sen alımadun dimiş” (Ergin, 1986: 90).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

1. Oğuzlar kendi yoldaşlarından başka biriyle savaşa girmeyi doğru bulmazlar.

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yigenek

2. Paralı asker ile savaşa girersen kaybedersin.
3. Yiğitlik, kahramanlık, askerlik parayla yapılacak işler değildir.
4. Kibir insanın hatalı davranmasına neden olan bir duygudur.
5. Kibirleşmenin sonu iyi gelmez.

c) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'ndaki halkbilimsel anlamda *dinî olumlu etik eylemlerin bağlamsal halk fikirleri ve metaetikselsel anlamda *dinî olumlu moral olguların bağlamsal önermeleri**

7.30. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Düş Görerek Bilgiyi Sezgi Yoluyla Alması ve Gördüğü Düşü Yorumlatması

“Meger ol gice Yigenek düş gördi. Düşin yoldaşlarına soyladı, görelüm hanum ne soyladı, aydur: Bigler gafillüçe kara başum gözüm uyhuda iken düş gördi, ala gözüm açuban dünya gördüm” (Ergin, 1986: 90-91).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

Bazı durumlarda geçmişe ve geleceğe yönelik olaylar hakkındaki bilgiler, bu bilgilerden haberdar olması istenen kişilere, ilahi bir kanal vasıtasıyla rüyada bildirilir, bilgi sezgi yolu ile alınır.

7.31. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Düşünde Ak sakallı Dede Korkut'tan Öğüt/Nasihat Alması

“Ağ sakallı Dede Korkutdan öğüt aldum” (Ergin, 1986: 90).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önermeler:

1. Ak sakallı Dede Korkut'un verdiği öğüt/nasihat mutlaka tutulur.
2. Dede Korkut'un rüyada öğüt/nasihat vermesi bir uyarıdır, dikkate alınır.

7.32. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'e Düş Görme Yoluyla Dayısının Yakınında Olduğunun Malum Olması Bilginin Sezgi Yoluyla Alınması

“Karımdan dönmese kaçmasa erlik yahşı didi. Bu düşü Yigenek yoldaşlarına hikâyet eyledi” (Ergin, 1986: 90-91)

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Rüyaların verdiği mesaj, bilginin sezgi yoluyla alınmasıdır.

7.33. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Yaradan Allah'tan Medet Beklemesi

“Birliğüne sığındum çalabum kadir Tanrı Medet senden”
(Ergin, 1986: 91-92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Allah yardıma ihtiyacı olan ve kendisinden medet bekleyen kullarını geri çevirmez, müşküllerini halletmeleri için onlara kolaylık sağlar.

7.34. Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Dinî Olaylara Telmih Yaparak Kutsiyet Taşıyan İsimler Kullanarak Dua Etmesi

“Âdeme sen tac urdun, Şeytana lanet kıldun” (Ergin, 1986: 91-92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

1. Tanrı'ya dua ederken onun yüceliğini gösterdiği olaylar dile getirilir.
2. Tanrı'ya dua ederken onun yüceliğini gösterdiği olaylardan örnek alındığı dile getirilir.
3. Medet beklenen ve dua eden kulun karşılık göreceğinden emin olunan tek varlık Tanrı'dır.

7.35. Kazılık Koca ve Oğlu Yigenek'in Kavuştukları İçin Yüce Tanrı'ya Şükretmeleri

“İki hasret bir birine bulışdılar, issüz yirün kurdı kibi ulışdılar,
Tanrıya şükürler kıldılar” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetikselsel Anlamda Önergeler:

Özlemlere kavuşulduğunda, istenene ulaşıldığında, onların gerçekleşmesini sağlayan yüce Tanrı'ya şükredilir.

7.36. Savaşı Kazanan Oğuzların Kâfirin Kilisesini Yıkıp Yerine Mescit Yapmaları ve Aziz Tanrı'nın Adına Hutbe Okutmaları

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık Koca Yigenek

“Kal’anun kilisesin yıkup yirine mescid yaptılar. Aziz Tanrı adına kudbe okıtdılar” (Ergin, 1986: 92).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

1. “Ağız açup öger olsam üstümüzde Tanrı görklü.”
2. Savaşı galip bitiren Oğuzlar; kilise yerine mescit yapar, yüce Tanrı adına hutbe okuturlar.

7.37. Dede Korkut’un Gelip Şadlık Çalıp Boy Boylayıp Soy Soylayarak Kazılık Koca Oğlu Yigenek Oğuznâmesini Düzüp Koşması ve Hikâyenin Sonunda Yüce Tanrı’ya Dua Etmesi

“Dedem Korkut gelüben boy boyladı soy soyladı, bu Oğuznâme Yigenegün olsun didi” (Ergin, 1986: 54-55).

Halkbilimsel Anlamda Halk Fikirleri/Metaetiksel Anlamda Önergeler:

1. Dede Korkut gelir ve yüce Tanrı’ya dua eder.
2. Bayındır Han’ın hükümranlığında Oğuz birliği, dirliği hiçbir zaman bozulmayacak Türk varlığı her zaman devam edecektir.

d) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu’ndaki halkbilimsel anlamda *dinî olumsuz etik eylemlerin bağlamsal halk fikirleri*; metaetiksel anlamda *dinî olumsuz moral olguların bağlamsal önergeleri*

Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu’nda Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumsuz Etik Eylemler*; Metaetiksel Anlamda *Dinî Olumsuz Moral Olgular* tespit edilmemiştir.

e.1) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu’nda tespit edilen halkbilimsel anlamda *beşerî olumlu etik değerlerin*; metaetiksel anlamda *beşerî olumlu moral olguların tasnifi*

5. Aile Olmanın Önemini Vurgulamak/Aile Birliği Kurmak; 7.19
--

7. Akın Dilemek/Akın Vermek; 7.7, 7.11
--

9. Altın Tahtını Evine Dikmek/Kırk Otağı Diktirmek/Toyum
--

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

Olmak/Yedi Gece Yeme İçme Yapmak; 7.5.
13. Cesaret Göstermek; 7.9
14. Cömert Olmak; 7.4.
16. Dayanışma Sergilemek/Birlik Beraberlik Ruhu İçinde Hareket Etmek; 7.8
18. Dokuzlama ve Pençik Çıkartmak; 7.25
19. Duyarlı Davranmak; 7.14
23.4. Kişilerin Takdimi Bağlamında Estetik Söyleme Önem Vermek; 7.13
23.6. Mekân Bağlamında Estetik Söyleme Önem Vermek; 7.2
31. İtaat Etmek; 7.10
38. Misafirperverlik Göstermek; 7.3
42. Nasihat Etmek/Edilen Nasihati Tutmak; 7.17
47. Övgüde Bulunmak/Övülmek; 7.12, 7.16
51.3. Baba Oğul Arasında Sevgi ve Saygı; 7.15, 7.23
51.6. Toplum Fertleri Arasında Sevgi ve Saygı; 7.21
51.8. Doğa ve Hayvan Sevgisi; 7.20
51.9. Saygı Göstergesi Olarak Diz Çökmek; 7.6
56. Toy Düzenlemek; 7.1
57. Tutsaklıktan Kurtarmak/Özgürlüğe Kavuşmak; 7.22
61. Yağmalamak/Düşmanı Tutsak Etmek/Savaş Ganimeti Almak; 7.24
64. Yiğitlik ve Kahramanlık Göstermek; 7.18

e.2) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda tespit edilen halkbilimsel anlamda beşerî olumsuz etik değerlerin; metaetikselsel anlamda beşerî olumsuz moral olguların tasnifi

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık Koca Yigenek

9. Erliğe Sıgmayan Hareketlerde Bulunmak; 7.29
17. Kibirli Olmak; 7.29
21.5. Tutsak Edilmek veya Yakınlarının Tutsak Edilmesi Nedeniyle Onurun Kırılması; 7.27, 7.28
25. Sarhoş Olmak; 7.26

e.3) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda tespit edilen halkbilimsel anlamda *dinî olumlu etik değerlerin*; metaetiksel anlamda *dinî olumlu moral olguların tasnifi*

11.3. Dede Korkut'un Gelip Tanrı'ya Dua Etmesi; 7.37
14. İnanma Tapınma Saygı İçeren Kültler/Dinî Uygulamalara Telmihte Bulunmak; 7.34
14.1. Düş Görerek Bilginin Sezgi Yoluyla Alınması/Düş Yorumlatmak; 7.30, 7.31, 7.32.
15. Kâfirin Kilisesini Yıkıp Mescit Yaptırmak ve Aziz Tanrı'ya Hutbe Okutmak/Gazanın Mübarek Olması; 7.36
17. Medet Ummak/Medet Beklemek; 7.33
29. Tanrı'ya Şükretmek; 7.35

e.4) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda tespit edilen halkbilimsel anlamda *dinî olumsuz etik değerlerin*; metaetiksel anlamda *dinî olumsuz moral olguların tasnifi*

Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda Halkbilimsel Anlamda *Dinî Olumsuz Etik Değerler*; Metaetiksel Anlamda *Dinî Olumsuz Moral Olgular* tespit edilmemiştir.

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

e.5) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda metaetiğin cevap aradığı sorular

a) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda Etik Yargıların Temellendirilmesi Mümkün müdür?

Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda etik yargıların temellendirilmesinin mümkün olduğu ve bu temellendirmenin halk fikirleri ile ulaşılan halk felsefesinin bağlam oluşturdukları geleneklerle yapılabildiği tespit edilmiştir.

b) Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nda Etik Yargıların Temellendirilmesi Mümkün ise Bir Etik Yargının Temellendirilmesindeki Mantıksal Adımlar Nelerdir?

Çalışmamızda bir ahlâk yargısının temellendirmesi üç mantıksal adımda gerçekleştirilmektedir.

Birinci mantıksal adım; Anlatıdaki Halkbilimsel Anlamda *Etik Eylemler*; Metaetiksel Anlamda *Moral Olguların* tespiti tasnifidir.

İkinci mantıksal adım; anlatıdaki halkbilimsel anlamda etik eylemlerin, metaetiksel anlamda etik olguların bağlamlarının, anlatının içinden yapılan alıntılarla gösterilip halkbilimsel anlamda halk fikirlerinin belirlenmesi ve metaetiksel anlamda önermelerinin kurulmasıyla olgu/değer ilişkisi ortaya konulması ve toplumun halk felsefesini belirleyen etik değerlerin temellendirilmesidir.

Üçüncü mantıksal adım; Anlatıda tespit edilerek temellendirilen etik değerlerin, beşerî olumlu/olumsuz; dinî olumlu/olumsuz başlıkları altında tasnif edilmesidir.

Sonuç

Dede Korkut Hikâyeleri, Türk toplumunun etik anlayışının tüm inceliklerini barındıran müstesna bir eserdir. Çalışma evrenimizi oluşturan bu eserdeki Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nu, halkbilimi kuramları ve etik kuramlarından en yenisi sayılan metaetiğin senteziyle ortaya koyduğumuz *Halkbilimsel*

The Metaethics Theory of Folkloristics and Analysis of The Son of Kazılık
Koca Yigenek

Metaetik Kuram çerçevesinde ve kuramın inceleme yöntemi *Halkbilimsel Temellendirme Metaetikselsel Çözümleme Yöntemi* ile çözümlenmiş bulunmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda;

Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'daki etik değerler belirlenmiş ve hikâyede 28 olumlu etik değer 33 bağlam sayısı; 4 olumsuz etik değer ve 5 bağlam sayısı tespit edilmiştir. Anlatıdaki halkbilimsel anlamda etik eylemler, metaetikselsel anlamda moral olgular, beşerî olumlu/olumsuz; dinî olumlu/olumsuz olarak tasnif edilmiş, yapılan tasnif doğrultusunda anlatıdaki halkbilimsel anlamda etik eylemlerin halk fikirleri sıralanmış, metaetikselsel anlamda moral olguların bağlamsal önermeleri kurularak etik değerler temellendirilmiştir. Anlatıda tespit edilerek temellendirilen halkbilimsel anlamda etik eylemler, metaetikselsel anlamda moral olguların temsil ettikleri etik değerler, beşerî olumlu/olumsuz; dinî olumlu/olumsuz başlıkları altında tasnif edilerek yapılan tasnif tablolar halinde gösterilmiştir. Her bölüm sonunda metaetiğin doğruluk/yöntem/anlamla ilgili sorularına, etik değerlerin halk fikirleri ve halk felsefesiyle temellendirilebileceği cevabı verilmiştir. Etik eylemlerin/moral olguların bağlamları verilerek olgu/değer ilişkisi, ahlâk dili ile ortaya konulduğunda, olgulardan yola çıkılarak etik değerlere ulaşmanın mümkün olduğu ispatlanmış ve halk fikirlerinden, halk felsefesinden hareketle anlatıdaki toplumsal etik değerlerin indeksi yapılmıştır.

Ahlâksal yaşamı gelenekler, görenekler, âdetler, töre ve örfleri esas alarak temellendirme esasına dayalı bir kuram olan Halkbilimsel Metaetik Kuram ve kuramın araştırma yöntemi Halkbilimsel Temellendirme Metaetikselsel Çözümleme yöntemi, bu alanda bir ilk durumdadır. Geleneklerin ortaya çıkışında bağlam görevi üstlenen sosyal normlardaki halk fikirlerinin ve bu fikirler yoluyla ulaşılan halk felsefesinin ortaya konması, bu yolla bir toplumun dünya görüşünü temellendiren etik değerlerin tespit edilmesi, günümüzde karşılaştığımız farklı etik problemlerinin çözümünde kullanılabilecek bir yöntemidir. Çalışmamızın Türk kültürünün etik değerlerini üzerine

Halkbilimsel Metaetik Kuram ve Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu'nun Etik Çözümlemesi

yapılacak çok yönlü çalışmalara örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Kaynakça

- Cevizci, Ahmet. (2002). *Etiğe Giriş*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- _____. (2015). *Etik Ahlâk Felsefesi*. Ankara: Say Yayınları.
- Çobanoğlu, Özkul. (2000). Geleneksel Dünya Görüşü veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler. *Milli Folklor*, 45, 12-14.
- _____. (2015). *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Çobanoğlu, Sacide. (2018). *Sözlü Edebiyat ve Anlatım Tutumu*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____. (2020). Halkbilimsel Açından Türk Dünyası Sosyokültürel Bağlamında Etik ve Metaetik. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 5, 47-168.
- _____. (2021a). *Halkbilimi Bağlamında Dede Korkut Hikâyeleri'nin Halk Felsefesi ve Metaetikselsel Çözümlemesi: İnceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi C-I. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- _____. (2021b). *Halkbilimi Bağlamında Dede Korkut Hikâyeleri'nin Halk Felsefesi ve Metaetikselsel Çözümlemesi: İnceleme*. C-II. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- _____. (2021c). Halkbilimsel Bakış Açısı ve Disiplinlerarası Bir Yaklaşımla Halkbilimi Etik ve Metaetik İlişkisi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 9 (26), 402-418.
- Onart, Adnan. (1976). Ahlâk Felsefesinde Doğalcılık Nedir?. *Felsefe Arkiivi*, 0 (20), 79-97.
- Özlem, Doğan. (2015). *Etik Ahlâk Felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Tepe, Harun. (2011). *Etik ve Metaetik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.